

KONKLUŻJONIJJET TA' L-AVUKAT ĠENERALI

KOKOTT

ipprezentati fid-29 ta' Marzu 2007¹

I — Introduzzjoni

1. Din id-deċiżjoni preliminari tikkonċerna mill-ġdid is-sitwazzjoni ġuridika ta' l-air hostesses Belġjani meta mqabbla ma' dik tal-kollegi tagħhom irġiel, sugġett li kien diġà gie ttrattat mill-Qorti tal-Ġustizzja fis-snin sebgħin u li kien wassal għat-tliet sentenzi "Defrenne"². Wara li eżaminat, f'diversi kawżi, b'mod partikolari l-prinċipju ta' salarju ugwali għall-irġiel u n-nisa għal xogħol ugwali jew għal xogħol ta' valur ugwali kif ukoll it-trattament ugwali fejn jirrigwardaw il-kundizzjonijiet tax-xogħol, din is-sitwazzjoni terġa' twassal, għal dak li jirrigwarda s-sugġett, għall-punt tat-tluq tal-ġurisprudenza Defrenne, b'mod partikolari għas-sugġett tat-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa f'dak li jirrigwarda skema statutorja ta' pensjonijiet ta' l-irtirar.

2. Fil-Belġju, mill-1964 sa l-1980, kienet teżisti skema speċjali għall-istewards fil-qasam tal-pensjoni statutorja, li kienet tip-permettilhom jibdeu jirċievu pensjoni ta' l-

irtirar iktar għolja minn dik li kieku kienu jkun eligibbli għaliha taħt l-iskema ġenerali applikabbli għall-impjegati. Madankollu, sabiex ikunu jistgħu jgawdu minnha, kien ikollhom ukoll ihallsu kontribuzzjonijiet tal-pensjoni iktar sostanzjali.

3. Kien biss fl-1981 li din l-iskema nfetħet għall-air hostesses³. Għalhekk għal dak li jirrigwarda l-perijodi ta' assigurazzjoni tagħhom għal-qabel l-1981, l-air hostesses jistgħu biss igawdu retroattivament mill-iskema speċjali jekk huma wettqu regolarizzazzjoni. Għal dan il-għan, fl-1997 iddahhlet "procédure de régularisation" (iktar 'il quddiem il-"procedura ta' regolarizzazzjoni"), skond liema procedura daww ikkonċernati jiġu mitluba jhallsu l-kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali bhala regolarizzazzjoni fil-forma ta' pagament f'daqqa, minbarra l-interessi bir-rata annwali ta' 10 % mill-aħħar tas-sena ta' l-affiljazzjoni.

1 — Lingwa originali: il-Ġermaniz.

2 — Sentenza tal-25 ta' Mejju 1971, Defrenne I (80/70, Gabra p. 445); tat-8 ta' April 1976, Defrenne II (43/75, Gabra p. 455), u tal-15 ta' Ġunju 1978, Defrenne III (149/77, Gabra p. 1365, fejn hemm distinzjoni bejn paga u kundizzjonijiet oħra tax-xogħol).

3 — Din id-differenza fit-trattament kienet diġà giet mistoqsija lill-Qorti tal-Ġustizzja fis-sentenza Defrenne I (iċċitata fin-nota ta' qiegħ il-paġna 2, punti 3 u 4), madankollu fil-kuntest ta' l-interpretazzjoni ta' l-Artikolu 119 tat-Trattat KE (li sar Artikolu 119 tat-Trattat KE — l-Artikoli 117 sa 120 tat-Trattat KE ġew sostitwiti bl-Artikoli 136 KE sa 143 KE).

4. F'din il-kawża, din il-proċedura ta' regolarizzazzjoni, li tippermetti trattament ugwali biss bi hlas ta' spejjeż kunsiderevoli għal dawk ikkonċernati, trid tiġi eżaminata taht l-aspett tad-dritt Komunitarju. Għandu jiġi aċċertat jekk il-metodi tar-regolarizzazzjoni, kif wara kollox jissemmew fid-dritt Belġjan fir-rigward ta' l-*ex* air hostesses, iċaħħdux l-effetti pozittivi tal-prinċipju tat-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa.

6. L-Artikolu 4(1) tad-Direttiva 79/7 jipprovdi dan li ġej:

“Il-prinċipju tat-trattament ugwali jfisser li m'għandu jkun hemm ebda diskriminazzjoni fuq il-bażi tas-sess kemm direttament, kif ukoll indirettament b' mod partikolari b'referenza għall-istat maritali jew tal-familja f'dak li għandu x'jaqsam ma':

— l-għan ta' l-iskemi u l-kundizzjonijiet ta' l-aċċess għalihom,

— l-obbligu li wiehed jikkontribwixxi u l-kalkolu tal-kontribuzzjonijiet,

— il-kalkolu tal-benefiċċji inklużi ż-żjidiet li jingħataw lill-konjuġi u lid-dipendenti u l-kundizzjonijiet li jirregolaw it-tul u ż-żamma tal-benefiċċji.”

7. It-terminu għat-traspożizzjoni tad-Direttiva 79/7 għalaq fit-23 ta' Diċembru 1984⁵.

II — Il-kuntest ġuridiku

A — *Id-dritt Komunitarju*

5. L-iskop tad-Direttiva 79/7/KEE⁴ huwa l-implementazzjoni progressiva tal-prinċipju tat-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa fi kwistjonijiet ta' sigurtà soċjali. Bis-saħħa ta' l-Artikolu 3(1)(a), din id-direttiva tapplika, fost affarijiet oħra, għall-iskemi statutorji li jiggarrantixxu ħarsien kontra r-riskji dovuti għall-anzjanità.

4 — Id-Direttiva tal-Kunsill, tad-19 Diċembru 1978, dwar l-implementazzjoni progressiva tal-prinċipju tat-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa fi kwistjonijiet ta' sigurtà soċjali (GU L 6, p. 24; iktar 'il quddiem id-“Direttiva 79/7”).

5 — Wiehed jista' jikkonkludi dan mill-Artikolu 8(1) tad-Direttiva 79/7; ara, f'dan ir-rigward ukoll, is-sentenzi ta' l-4 ta' Diċembru 1986, *Federatie Nederlandse Vakbeweging* (71/85, Gabra p. 3855, punti 15 u 33), u ta' l-1 ta' Lulju 1993, *Van Cant* (C-154/92, Gabra p. l-3811, punt 17).

B — *Id-dritt nazzjonali*

8. B'effett mill-1 ta' Jannar 1964, il-Belġju introduċa fil-qasam ta' l-iskema statutorja ta' pensjoni, għal dawk imsejha "l-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni civili", skema speċifika li kienet differenti mill-iskema ġenerali tal-pensjonijiet ta' l-irtirar u tas-superstiti. Kif dikjarat fl-1969 fil-verżjoni l-għdida tad-dispożizzjonijiet rilevanti, il-kuntest ġuridiku relatat mal-finijiet ta' din l-iskema issa huwa d-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969⁶.

9. B'mod partikolari, karatteristika ta' l-iskema speċjali, kemm fir-rigward tal-gbir tal-ħlasijiet tal-pensjoni kif ukoll tal-kalkolu tal-pensjoni, hija li tittiehed in kunsiderazzjoni parti mill-paga iktar sostanzjali minn dik użata bħala bażi ta' kalkolu fl-iskema ġenerali li tapplika għall-impjegati. B'dan il-mod, id-destinatarji ta' l-iskema speċifika setgħu jgawdu minn pensjoni iktar għolja minn dik li kienu jirċievu l-impjegati li jaqgħu taħt l-iskema ġenerali, imma għal dan l-iskop huma kienu xorta waħda obbligati jħallsu kontribuzzjonijiet għall-pensjoni ta' l-anzjanità iktar għoljin meta mqabbla ma' dawk previsti mill-iskema ġenerali.

10. Originarjament l-air hostesses kienu totalment esklużi minn dik l-iskema speċ-

jali⁷, u għalhekk dan kien wassal biex din il-kategorija ta' impjegati tkun intitolata għal drittijiet ta' pensjoni li kienu inferjuri⁸. Kien id-Digriet Irjali tas-27 ta' Ġunju 1980⁹ li wessa' l-benefiċċji ta' l-iskema biex mill-1 ta' Jannar 1981 bdew igawdu minnhom l-air hostesses, iżda madankollu mhux b'mod retroattiv. B'konsegwenza ta' dan, fir-rigward tal-perijodi ta' assigurazzjoni ta' bejn l-1 ta' Jannar 1964 u l-31 ta' Diċembru 1980 l-ammont ta' kontribuzzjonijiet u tal-pensjonijiet ta' l-air hostesses kompli jkun konformi mar-regoli legali applikabbli għall-impjegati.

11. Fl-aħħarnett, bid-Digriet Irjali tal-25 ta' Ġunju 1997¹⁰, kellu jiġi żgurat it-trattament ugwali ta' l-air hostesses u l-istewards, anki għall-perijodu ta' bejn l-1 ta' Jannar 1964 u l-31 ta' Diċembru 1980. Għal dan il-għan, il-"proċedura ta' regolarizzazzjoni" ġiet integrata fid-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969, u din tippermetti lill-air hostesses ikkonċernati li jkollhom, permezz ta' regolarizzazzjoni, pensjoni li tkun ikkalkulata fuq bażi identika għal dik ta' l-istewards. Din ir-regolarizzazzjoni tikkonsisti fi ħlas ta' kon-

7 — Ara l-Artikolu 1(1), punt 2, tad-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969, fejn id-definizzjoni ta' ekwipaġġ ta' l-ajru tipprovidi għall-integrazzjoni esplicita "bl-eċċezzjoni ta' l-air hostesses" ("à l'exclusion des hôtesse de l'air"). Din id-differenza fit-trattament tirrigwarda l-fatt li l-air hostesses, minhabba l-limitu ta' l-età ta' 40 sena li kien japplika dak iż-żmien, ma setax ikollhom karriera kompleta fil-kuntest tal-professjoni tagħhom u, għalhekk, l-iskema speċjali ma kinitx tapplika għalihom.

8 — Għaldaqstant ir-rikorrenti fil-kawżi prinċipali jikkalkulaw — mingħajr ebda kontestazzjoni — li pensjoni ta' l-irtirar ta' steward li tkun teżisti fl-1 ta' Jannar 1991 wara perijodu ta' affiljazzjoni ta' 34 sena kienet tkun tammonta għal BEF 733 760 fis-sena (madwar EUR 18 189), filwaqt li fil-każ ta' air hostess kienet tkun tammonta biss għal BEF 611 290 (madwar EUR 15 133).

9 — *Moniteur belge* tat-23 ta' Awwissu 1980, p. 9700.

10 — *Moniteur belge* tal-31 ta' Lulju 1997, p. 19635. Digriet Irjali tat-28 ta' Marzu 1984 (*Moniteur belge* tat-3 ta' April 1984, p. 4100) kien ġie annullat mill-Kunsill ta' l-Istat tal-Belġju permezz tas-sentenza tat-2 ta' Settembru 1987, Nru 28435.

6 — *Moniteur belge* ta' l-10 ta' Diċembru 1969, p. 11903.

tribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni min-naħa ta' dawq ikkonċernati fil-forma ta' pagament f'daqqa għall-perijodi ta' impjeg tagħhom bejn l-1 ta' Jannar 1964 u l-31 ta' Diċembru 1980, minbarra l-interessi bir-rata annwali ta' 10 % mill-aħħar tas-sena ta' l-affiljazzjoni.

4. [...] Tiġi applikata rata ta' interessi sempliċi ta' 10% fis-sena għall-perijodu mid-data ta' l-aħħar ta' kull sena kalendarja tal-perijodu ta' regolarizzazzjoni sad-data li fiha tiġi pprezentata t-talba għal regolarizzazzjoni.

12. Speċifikament, din il-proċedura ta' regolarizzazzjoni hija kkontrollata mill-Artikolu l-ġdid 16B tad-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969¹¹, li l-paragrafi 2 u 3 tiegħu jipprovdu dan li ġej:

[...]"

"[...]

13. Barra minn hekk, jirriżulta mill-paragrafu 2(b) ta' l-Artikolu 16B(9) tad-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969 li l-applikazzjoni tal-proċedura ta' regolarizzazzjoni tkopri kalkolu ġdid tad-drittijiet tal-pensjoni esklużivament mill-mument tal-preżentazzjoni tat-talba għal regolarizzazzjoni u għal dak li jirrigwarda l-effetti futuri tagħha biss.

2. L-ġhoti tal-benefiċċju previst [mill-iskema ta' regolarizzazzjoni] huwa sugġett għall-pagament shiħ tal-kontribuzzjonijiet tal-pensjoni dovuti minn min iħaddem u mill-impjegati skond l-iskema speċifika, fir-rigward ta' l-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni ċivili, bit-tnaqqis ta' l-ammont ta' kontribuzzjonijiet pagabbli minn min iħaddem u mill-impjegat li jkunu thallsu għall-pensjoni bhala impjegati.

III — Il-fatti u l-kawżi prinċipali

[...]

14. Il-kawżi prinċipali jikkonċernaw kontroversji legali li qamu bejn tliet *ex air hostesses*, li dak iż-żmien kienu impjegati mal-kumpannija ta' l-ajru Belġjana Sabena¹², u l'Office national des pensions (ONP)¹³ dwar il-kalkolu tal-pensjoni ta' l-irtirar tagħhom. Essenzjalment, it-tliet rikorrenti fil-kawżi prinċipali qegħdin jitolbu li l-pensjonijiet tagħhom ikunu kkalkolati skond l-iskema

11 — Din id-dispożizzjoni kienet iddahhlet bl-Artikolu 4 tad-Digriet Irjali tal-25 ta' Ġunju 1997.

12 — Société anonyme belge d'exploitation de la navigation aérienne.

13 — L-uffiċċju nazzjonali tal-pensjonijiet tal-Belġju (l-ONP).

speċjali l-iktar favorevoli li tkopri l-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni ċivili, iżda madankollu mingħajr ma jhallsu l-ispejjeż ta' regolarizzazzjoni, bl-ispiża finanzjarja kunsiderevoli li din iġġib magħha, għal dak li jirrigwarda l-perijodu ta' qabel l-1 ta' Jannar 1981. Madankollu, l-ONP jopponi din it-talba.

ONP lil N. Permesaen, li twieldet fit-3 ta' Jannar 1942, ikkalkulata skond ir-rata ta' persuna li tgħix waħidha, li tammonta għal BEF 676 734 (EUR 16 776) fis-sena u li tibda' tgħodd mill-1 ta' Frar 1997. Il-pensjoni giet ikkalkulata abbażi ta' frazzjoni ta' karriera ta' 31/34, jiġifieri għas-snin 1966-1994, li matulhom N. Permesaen kienet hadmet bhala air hostess.

15. Il-Kawża C-231/06 tikkonċerna l-għoti ta' pensjoni ta' l-irtirar mill-ONP lil Émilienne Jonkman, li twieldet fl-24 ta' Frar 1938, bid-deċiżjoni ta' l-24 ta' Marzu 1997, ikkalkulata skond ir-rata ta' persuna li tgħix waħidha, li tammonta għal BEF 536 960 (EUR 13 311) fis-sena u li tibda' tgħodd mill-1 ta' Frar 1997. Il-pensjoni giet ikkalkulata abbażi ta' frazzjoni ta' karriera ta' 27/34, jiġifieri għas-snin 1966-1992, li matulhom E. Jonkman kienet hadmet bhala air hostess.

18. E. Jonkman, H. Vercheval u N. Permesaen ressqu rikors quddiem it-Tribunal du travail¹⁴ ta' Nivelles kontra dawn id-deċiżjonijiet u invokaw diskriminazzjoni persistenti ta' l-air hostesses meta mqabbla ma' l-istewards fl-okkażjoni tal-kalkolu tal-pensjonijiet għas-snin ta' qabel l-1981.

16. Il-kawża C-232/06 tikkonċerna l-għoti, permezz ta' deċiżjoni tas-6 ta' Mejju 1996, ta' pensjoni ta' l-irtirar mill-ONP lil Hélène Vercheval, li twieldet fil-25 ta' Ġunju 1941, ikkalkulata skond ir-rata ta' persuna li tgħix waħidha, li tammonta għal BEF 68 915 (EUR 16 929) fis-sena u li tibda' tgħodd mill-1 ta' Lulju 1996. Il-pensjoni giet ikkalkulata abbażi ta' frazzjoni ta' karriera ta' 33/34, peress li gie rikonoxxut lil H. Vercheval kellha karriera professjonali bhala air hostess mill-1963 sa l-1995.

19. Wara li z-żewġ rikorrenti, E. Jonkman u H. Vercheval, rebhu l-kawżi tagħhom fl-ewwel istanza, l-ONP appella mis-sentenzi rispettivi tat-Tribunal du travail ta' Nivelles¹⁵. Fit-tielet kawża prinċipali, ir-rikorrenti, is-Sinjura Permesaen, li kienet rebhet il-kawża biss parzjalment, appellat mill-istess sentenza tat-Tribunal du travail ta' Nivelles¹⁶. Bħalissa t-tliet kawżi jinsabu pendenti fit-tieni istanza quddiem il-Cour du travail¹⁷ ta' Brussell (iktar 'il quddiem "il-qorti tar-rinviju").

17. Fl-aħħar nett, il-kawża C-233/06 tikkonċerna l-għoti, permezz ta' deċiżjoni tas-16 ta' Diċembru 1996, ta' pensjoni ta' l-irtirar mill-

14 — Tribunal Industrijali.

15 — Sentenzi tas-17 ta' Novembru 1997 u tad-9 ta' Jannar 1998.

16 — Sentenza tas-26 ta' Diċembru 2003.

17 — Il-qorti tar-rinviju.

IV — It-talba għal deċiżjoni preliminari u l-proċedura quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja

20. Permezz tas-sentenzi ta' l-10 ta' Mejju 2006, il-Cour du travail ta' Brussell ippropo-
niet lill-Qorti tal-Ġustizzja, fit-tliet kawzi
C-231/06, C-232/06 u C-233/06, id-domandi
preliminari li ġejjin:

“1) Għal dak li jirrigwarda l-kontribuzzjo-
nijiet ta' regolarizzazzjoni¹⁸

Id-Direttiva 79/7/KEE tad-19 ta' Diċem-
bru 1978 għandha tiġi interpretata fis-
sens li tawtorizza lil Stat Membru
jadotta liġi li għandha l-iskop li tipper-
metti lil kategorija ta' persuni ta' sess
iddeterminat, oriġinarjament sugġetta
għal diskriminazzjoni, li tibbenifika
minn skema ta' pensjoni applikabbli
għall-kategorija ta' persuni tas-sess l-
ieħor, bil-ħlas retroattiv tal-kontribuz-
zjonijiet (ħlas f'daqqa ta' kapital elevat
ħafna) li, bis-saħħa tal-liġi applikabbli
f'dan l-Istat, huma preskritti favur din l-
aħħar kategorija ta' persuni?

Jekk dan huwa l-każ, id-Direttiva 79/7/
KEE tad-19 ta' Diċembru 1978 għandha
tiġi interpretata fis-sens li tirrikjedi li

Stat Membru jemenda l-liġi li tikser din
id-dispożizzjoni, meta sentenza tal-
Qorti tal-Ġustizzja tal-Komunitajiet
Ewropej ikkonstatat dan il-kunflitt ta'
liġijiet u, għall-inqas, fit-terminu ta'
preskrizzjoni li japplika għad-debitu ta'
kontribuzzjonijiet li nħoloq mill-adoz-
zjoni ta' din il-liġi?

2) Fir-rigward ta' l-interessi għad-dew-
mien¹⁹

Id-Direttiva 79/7/KEE tad-19 ta' Diċem-
bru 1978 għandha tiġi interpretata bħala
li tawtorizza lil Stat Membru jadotta liġi
li għandha l-iskop li tippermetti lil
kategorija ta' persuni ta' sess iddetermi-
nat, oriġinarjament sugġetta għal disk-
riminazzjoni, li tibbenifika minn skema
ta' pensjoni applikabbli għall-kategorija
ta' persuni tas-sess l-ieħor, bil-ħlas ta'
interessi għoljin għad-dewmien fil-ħlas
li, bis-saħħa tal-liġi applikabbli f'dan l-
Istat, huma preskritti favur din l-aħħar
kategorija ta' persuni?

Jekk dan huwa l-każ, id-Direttiva 79/7/
KEE tad-19 ta' Diċembru 1978 għandha
tiġi interpretata fis-sens li tirrikjedi li
Stat Membru jemenda l-liġi li tikser din

18 — L-Artikolu 16B(2) tad-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969
kif emendat mill-Artikolu 4 tad-Digriet Irjali tal-25 ta' Gunju
1997.

19 — It-tielet subparagrafu ta' l-Artikolu 16B(4) tad-Digriet Irjali
tat-3 ta' Novembru 1969 kif emendat bl-Artikolu 4 tad-
Digriet Irjali tal-25 ta' Gunju 1997.

id-dispożizzjoni, meta sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Komunitajiet Ewropej ikkonstatat dan il-kunflitt ta' liġijiet u, mill-inqas, fit-terminu ta' preskrizzjoni li japplika għall-interessi għad-dewmien fil-ħlas li nħolqu mill-adozzjoni ta' din il-liġi?"

21. Permezz ta' digriet tal-President tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-21 ta' Ġunju 2006, il-kawżi C-231/06, C-232/06 u C-233/06 ġew magħquda għall-finijiet tal-proċedura bil-miktub u dik orali kif ukoll għall-finijiet tas-sentenza.

22. Waqt il-proċedura quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja, b'żieda mal-partijiet tat-tliet kawżi prinċipali, il-Kummissjoni tal-Komunitajiet Ewropej ipprezentat osservazzjonijiet kemm bil-miktub kif ukoll orali; barra dan, il-Gvern Taljan ipprezenta osservazzjonijiet quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja matul il-fażi bil-miktub tal-proċedura.

V — Evalwazzjoni

A — Osservazzjonijiet preliminari

23. F'din il-kawża m'hemmx dubju li bejn l-1964 u l-1980 l-air hostesses Belġjani sofrew diskriminazzjoni diretta minħabba s-sess tagħhom, peress illi, fil-qasam ta' l-assiguraz-

zjoni statutorja ta' l-anzjanità, huma ġew imcaħħda mill-benefiċċji konnessi ma' l-iskema speċjali għall-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni ċivili.

24. Qed jiġi kkontestat biss jekk il-*proċedura ta' regolarizzazzjoni* introdotta fl-1997, li suppost kellha tneħhi dik id-diskriminazzjoni, hijiex min-naħa tagħha konformi mal-prinċipju tat-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa fil-qasam tas-sigurtà soċjali, kif stabbilit bid-Direttiva 79/7.

25. Il-baži ta' din il-proċedura ta' regolarizzazzjoni hija msejsa fuq il-prinċipju ta' kontribuzzjoni ta' regolarizzazzjoni. In-nisa li jixtiequ jibbenefikaw mill-vantaġġi ta' l-iskema speċjali għandhom, minn naħa waħda, ihallsu l-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni fil-forma ta' ħlas wieħed, u min-naħa l-oħra, ihallsu l-interessi ta' 10 % fuq dawn il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni mill-aħħar tas-sena kalendarja tal-perijodu tar-regolarizzazzjoni. Dawn iż-żewġ miżuri jistgħu jirriżultaw f'piż finanzjarju rilevanti għall-partijiet ikkonċernati.

26. Iż-żewġ domandi preliminari tal-qorti tar-rinviju jirrigwardaw dawn il-partikolaritajiet tal-proċedura ta' regolarizzazzjoni. Essenzjalment, il-qorti tar-rinviju tixtieq tkun taf jekk il-prinċipju ta' l-ugwaljanza fit-trattament ta' l-irġiel u n-nisa jmurx kontra sistema ta' regolarizzazzjoni li tkun tinvolvi piż finanzjarju kunsiderevoli għall-persuni kkonċernati.

27. F'dan il-kuntest, il-qorti tar-rinviju gus-tament tirreferi għad-Direttiva 79/7. Huwa minnu li, f'din il-kawża, it-terminu tat-traspożizzjoni skada ħafna żmien wara l-perijodu tal-kontribuzzjonijiet, bejn l-1964 u l-1980²⁰. Madankollu, peress illi d-direttiva ma fiha l-ebda dispożizzjoni kuntrarja, hija tiġi applikata fuq l-effetti futuri (kif ukoll, naturalment, dawk attwali) ta' sitwazzjonijiet maħluqa taħt l-effett tal-liġi preċedenti²¹. Konsegwentement, għall-ġhotti tal-pensjonijiet, kif qegħdin jitolbu llum ir-rikorrenti kkonċernati fit-tliet kawżi prinċipali bl-invo-kazzjoni ta' l-iskema speċjali għall-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni ċivili, irid jiġi applikat il-prinċipju tat-trattament ugwali fis-sens tad-Direttiva 79/7.

1. Il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni u r-remunerazzjoni relattiva fid-dawl tal-prin-cipju tat-trattament ugwali

29. Fi ħdan it-tifsira ta' l-Artikolu 4(1) tad-Direttiva 79/7, li l-individwi jistgħu jinvokaw direttament²², il-prinċipju tat-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa jfisser, fost oħrajn, li m'għandu jkun hemm ebda diskriminazzjoni fil-qasam tas-sigurtà soċjali fuq il-bażi tas-sess kemm direttament, kif ukoll indiret-tament, speċjalment b'referenza għall-kun-dizzjonijiet tad-dħul f'sistemi ta' pensjoni obbligatorja jew għall-kalkolu tal-benefiċċji.

B — Fuq iż-żewġ domandi preliminari

28. Peress illi r-risposta għad-domanda pre-liminari, fid-dawl kemm tal-kontribuzzjoni-jiet ta' regolarizzazzjoni kif ukoll tar-remu-nerazzjoni ta' dawn ta' l-aħħar, tiddependi mill-istess loġika, jaqbel li ż-żewġ domandi preliminari jiġu eżaminati flimkien.

30. Din id-dispożizzjoni tagħti espressjoni konkreta tal-prinċipju tat-trattament ugwali u tan-non diskriminazzjoni, li huwa wieħed mill-prinċipji generali tad-dritt Komunitarju u li, skond ġurisprudenza stabbilita, jeżiġi li sitwazzjonijiet simili ma jiġux ittrattati b'mod differenti u li sitwazzjonijiet differenti ma jiġux ittrattati b'mod ugwali, sakemm tali trattament ma jkunx oġġettivament iġġusti-fikat²³.

20 — Id-Direttiva 79/7 kellha tiġi trasposta sat-23 ta' Dicembru 1984; ara l-punt 7 ta' dawn il-konkluzjonijiet.

21 — Il-ġurisprudenza kostanti; ara, fost oħrajn, is-sentenzi tal-15 ta' Frar 1978, *Bauche u Delquignies* (96/77, Gabra p. 383, punt 48), tad-29 ta' Jannar 2002, *Pokrzepowicz-Meyer* (C-162/00, Gabra p. I-1049, punt 50), ta' l-14 ta' April 2005, *Il-Kummissjoni vs Il-Lussemburgu* (C-519/03, Gabra p. I-3067, punt 49), tas-7 ta' Frar 2002, *Kauer* (C-28/00, Gabra p. I-1343, punt 20), u tas-6 ta' Lulju 2006, *Kersbergen-Lap u Dams-Schipper* (C-154/05, Gabra p. I-6249, punt 42).

22 — Ara s-sentenzi *Federatie Nederlandse Vakbeweging* (punti 21 u 23) u *Van Cant* (punti 17 u 18), it-tnejn li huma ċċitati fin-nota ta' qiegħ il-pagna 5.

23 — Ara, fost oħrajn, is-sentenzi tat-30 ta' Marzu 2004, *Alabaster* (C-147/02, Gabra p. I-3101, punt 45), ta' l-14 ta' Dicembru 2004, *Swedish Match* (C-210/03, Gabra p. I-11893, punt 70), ta' l-14 ta' April 2005, *Il-Belġju vs Il-Kummissjoni* (C-110/03, Gabra p. I-2801, punt 71), u tat-12 ta' Settembru 2006, *Eman u Sevinger* (C-300/04, Gabra p. I-8055, punt 57).

31. Fil-każ li skema ta' assigurazzjoni ta' l-anzjanità kienet oriġinarjament prevista biex igawdu minnha biss persuni ta' sess wiehed, allura l-prinċipju ta' trattament ugwali jeżiġi li l-ħaddiema ddiskriminati *jitqiegħdu mill-ġdid f'sitwazzjoni identika* għal dik tal-ħaddiema tas-sess l-ieħor²⁴. Fil-konkret dan jissarraf f'żewġ aspetti.

32. Minn naħa waħda, tali skema — sakemm titneħħa jew tinbidel — għandha tiġi estiza għall-persuni tas-sess l-ieħor, sabiex tingheleb id-diskriminazzjoni li jkunu qed isofru minnha²⁵.

33. Min-naħa l-oħra, madankollu, il-membri tal-kategorija li s'issa jkunu ġew iddiskriminati ma jistgħux jippretendu li jiġu ttrattati, mil-lat finanzjarju, b'mod iktar favorevoli milli kieku kienu jgawdu kieku kellhom aċċess għall-iskema msemmija sa mill-bidu; għalhekk ma jistgħux b'mod partikolari jevitaw milli jhallsu l-pagament retroattiv ta' kontribuzzjonijiet ta' assigurazzjoni ta' l-anzjanità għall-perijodu msemmi jekk iridu

jibbenefikaw mill-benefiċċji ta' l-iskema speċjali²⁶.

34. Fil-kuntest ta' dak li ntqal iktar 'il fuq, essenzjalment, ma jistax jiġi kkritikat il-fatt li skema ta' regolarizzazzjoni, bħal dik Belġjana, tagħti lill-air hostesses, oriġinarjament esklużi, il-benefiċċji ta' skemi ta' pensjoni applikabbli għall-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni ċivili f'każ biss meta dawn ta' l-aħħar iwettqu regolarizzazzjoni billi jhallsu l-kontribuzzjonijiet a posteriori.

35. Barra minn hekk, kieku llum wiehed kellu jagħti l-benefiċċji ta' l-iskema speċjali msemmija iktar 'il fuq lill-*ex* air hostesses, mingħajr ma fl-istess waqt jitlobhom iħallsu l-kontribuzzjonijiet, biex ikunu daqs dawk imħallsa mill-kollegi tagħhom irġiel, fl-aħħar mill-aħħar dan ikun ifisser trattament ugwali mhux ġustifikat ta' sitwazzjonijiet li huma fundamentament differenti: filwaqt li ż-żewġ kategoriji ta' persuni jkunu qed jirċievu pensjoni kkalkulata skond l-iskema speċjali favorevoli, huma l-istewardess biss li kienu ħallsu, anki qabel, il-kontribuzzjonijiet tal-pensjoni l-aktar għolja, bl-għan li jgawdu minn dan il-benefiċċju. Il-kollegi tagħhom nisa f'dak iż-żmien kienu ħallsu biss l-inqas

24 — Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, Fisscher (C-128/93, Gabra p. I-4583, punt 35).

25 — Ara, b'mod ġenerali, fir-rigward tal-htieġa tal-leġislazzjoni għall-ghoti tal-benefiċċji lill-kategorija ta' persuni ddiskriminati, is-sentenzi tal-15 ta' Jannar 1998, *Schöning-Kougebetopoulou* (C-15/96, Gabra p. I-47, punt 35), tat-12 ta' Diċembru 2002, *Rodriguez Caballero* (C-442/00, Gabra p. I-11915, punt 42), ta' l-20 ta' Marzu 2003, *Kutz-Bauer* (C-187/00, Gabra p. I-2741, punt 72), u tas-7 ta' Settembru 2006, *Cordero Alonso* (C-81/05, Gabra p. 7569, punt 45); speċifikament fuq id-Direttiva 79/7, ara s-sentenzi ċċitati fin-nota ta' qiegħ il-paġna 5, *Federatie Nederlandse Vakbeweging* (punt 23) u *Van Cant* (punti 19 sa 22) kif ukoll is-sentenza tat-13 ta' Diċembru 1989, *Ruzius-Wilbrink* (102/88, Gabra p. 4311, punt 20).

26 — Ara s-sentenzi Fisscher (iċċitata fin-nota ta' qiegħ il-paġna 24, punti 36 u 37) u ta' l-24 ta' Ottubru 1996, *Dietz* (C-435/93, Gabra p. I-5223, punt 34), kif ukoll il-konkluzjonijiet ta' l-Avukat Ġenerali Van Gerven tas-7 ta' Ġunju 1994 fil-kawza *Vroege* (Sentenza tat-28 ta' Settembru 1994, C-57/93, Gabra p. I-4541, paragrafu 30). Għalkemm il-kawzi kollha in kwistjoni jirrigwardaw skemi professjonali tal-pensjonijiet u jikkunsidrawhom mill-aspett ta' l-Artikolu 119 tat-Trattat KE (li sar l-Artikolu 141 KE), il-kunsiderazzjonijiet li saru f'dawk il-kuntesti jistgħu jiġu applikati mingħajr ebda diffikultà għas-sistemi tal-pensjonijiet imsemmija fil-kawza preżenti u għad-Direttiva 79/7. Kemm l-Artikolu 141 KE kif ukoll l-Artikolu 4 tad-Direttiva 79/7 huma emanazzjoni tal-prinċipju ġenerali tat-trattament ugwali u tan-non diskriminazzjoni.

kontribuzzjonijiet għas-sistema ġenerali ta' assigurazzjoni ta' l-anzjanità u għalhekk spicċaw biex gawdew minn dħul nett li huwa ikbar.

36. Għal din ir-raġuni, li kieku l-*ex* air hostesses kellhom illum jingħataw pensjoni ta' l-anzjanità iktar għolja kkalkulata skond l-iskema speċifika mingħajr ma jiġu mitluba jhallsu l-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni fil-kuntest ta' skema ta' regolarizzazzjoni, ikunu qed jingħataw vantaġġ mhux ġustifikat²⁷.

37. Madankollu, il-kwistjoni dwar jekk, fid-dawl tal-prinċipju tat-trattament ugwali, hijiex legittima anki l-applikazzjoni ta' l-*interessi dovuti* fuq dawn il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni tiddependi min-natura u mill-għanijiet tas-sistema ta' interessi relattiva.

38. Ma tistax tiġi kkritikata l-eventwalità li fil-kuntest ta' skema ta' regolarizzazzjoni jiġi applikat hlas ta' kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni li jkollu l-għan li jiġi kkumpensat *it-telf tas-setgħa ta' xiri*, sabiex tittiehed in kunsiderazzjoni l-iżvalutazzjoni monetarja. Pjuttost, jekk il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni ta' l-air hostesses jikkorris-

pondu, mhux biss fuq bażi nominali iżda fuq bażi reali, għall-kontribuzzjonijiet li l-kollegi tagħhom irġiel ikunu hallsu waqt perijodu ta' assigurazzjoni bħal dan lill-iskema ta' assigurazzjoni ta' l-anzjanità, dan ikun saħansitra jirrifletti t-trattament ugwali tal-persuni assigurati fi hdan it-tifsira ta' l-Artikolu 4(1) tad-Direttiva 79/7.

39. Fil-verità, l-applikazzjoni ta' l-interessi bl-għan li jiġi kkumpensat it-telf tas-setgħa ta' xiri hija permissibbli biss safejn l-iżvalutazzjoni monetarja ma tkunx diġà giet kkunsidrata fil-mument tal-kalkolu tal-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni. Jekk il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni jkunu diġà ġew ikkalkulati bl-inflazzjoni eskluża, allura l-iżvalutazzjoni monetarja ma tistax terġa' tiġi kkunsidrata t-tieni darba bl-applikazzjoni ta' l-interessi. Waqt is-seduta quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja r-rappreżentanta ta' l-ONP ma setgħet tagħti l-ebda spjegazzjoni xierqa fuq jekk il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni, li għandhom jithallsu mill-*ex* air hostesses skond l-iskema ta' regolarizzazzjoni ta' l-1997, jinkludux diġà element ta' kumpens għat-telf tas-setgħa ta' xiri.

40. Fil-mument li tiġi stabbilita l-applikazzjoni ta' l-interessi li jridu eventwalment jithallsu, fejn ikun meħtieġ, fil-forma ta' kumpens għat-telf tas-setgħa ta' xiri, l-Istati Membri jridu jingħataw ċerta diskrezzjoni. Għalhekk trid tiġi kkunsidrata bħala permissibbli rata ta' l-interessi fissa li tiggarantixxi bħala medja indennizz xieraq għall-iżvalutazzjoni monetarja. Għaldaqstant hija biss rata ta' interessi li teċċedi dak li hu meħtieġ

27 — Mill-aspett tad-dritt Komunitarju, huwa irrilevanti f'dan il-kuntest li d-deċizjonijiet dwar l-pensjonijiet tar-rikorrenti fit-tliet kawzi principali ġew adottati qabel l-adozzjoni ta' l-iskema Belġjana ta' regolarizzazzjoni ta' l-1997. Fi kwalunkwe każ, fl-ebda fażi tad-dritt Komunitarju ma jista' wiehed jikseb dritt għal regolarizzazzjoni *mingħajr* ma jhallas il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni.

għall-kumpens għat-telf tas-setgħa ta' xiri u li gġieghel lill-kategorija ta' persuni originarjament iddiskriminata li thallas kontribuzzjonijiet tal-pensjoni iktar għoljin, mhux fuq bażi nominali iżda fuq bażi reali, minn dawk li l-assigurati l-oħrajn kellhom iħallsu f'dak iż-żmien, li tmur kontra l-prinċipju tat-trattament ugwali.

41. Min-naħa l-oħra huwa irrilevanti liema rata ta' interessi kienu jistgħu jiksbu l-*ex* air hostesses mill-1964 sa l-1980 li kieku investew kull xahar fis-swieq kapitali l-ekwivalenti ta' l-ammonti tas-salarji tagħhom li kienu jeċċedu dawk tal-kollegi tagħhom, jiġifieri l-ekwivalenti ta' l-ammonti tal-kontribuzzjonijiet li l-kollegi tagħhom kienu jħallsu għall-iskema speċjali iżjed mill-kontribuzzjonijiet għall-iskema ġenerali ta' assigurazzjoni ta' l-anzjanità li kienet tapplika f'dak iż-żmien fil-Belġju. Għaldaqstant l-air hostesses, min-naħa tagħhom, ma kinux assolutament obbligati li jipprovdu għalihom infushom pensjoni privata komplementari jew li jfaddlu minħabba l-ipoteżi ta' regolarizzazzjoni ulterjuri eventwali. Għalhekk illum ma jistgħux jiġu kkritikati li ma hasbu għall-ebda tfaddil privat ekwivalenti.

42. Bl-istess mod ikun sproporzjonat li l-*ex* air hostesses jintalbu jħallsu l-*interessi għad-dewmien*. Fil-fatt kif osservaw ir-rikorrenti fil-kawżi prinċipali, fl-isfond tal-perijodu ta' referenza ta' bejn l-1964 u l-1980, minħabba

s-sitwazzjoni ġuridika li kienet teżisti f'dak iż-żmien fil-Belġju, kien assolutament impossibbli għalihom li jħallsu kontribuzzjonijiet għall-pensjoni skond l-iskema speċjali għall-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni ċivili. Il-fatt li dawn il-kontribuzzjonijiet ma setgħux jiġu mħallsa b'mod retroattiv qabel illum, m'għandux jinftehem bħala dewmien min-naħa ta' l-air hostesses imma pjuttost bħala riżultat dirett tas-sitwazzjoni ġuridika nazzjonali, li kienet teżisti f'dak iż-żmien, li biha kienu gew iddiskriminati.

43. Bla dubju, it-talba għal deċiżjoni preliminari tassumi li, f'dan il-każ, il-partijiet ikkonċernati jiġu mitluba jħallsu l-*interessi għad-dewmien*²⁸. Huwa d-dmir tal-qorti tar-rinviju li tivverifika ulterjorment, b'mod preċiż, jekk l-applikazzjoni ta' l-*interessi bir-rata ta' 10 % fis-sena*, skond kif stipulat fil-liġi dwar ir-regolarizzazzjoni ta' l-1997, tagħmilx tajjeb, għall-inqas b'mod parzjali, għall-kumpens għat-telf tas-setgħa ta' xiri minħabba l-iżvalutazzjoni monetarja li tkun seħħet fis-snin ta' affiljazzjoni bejn l-1964 u l-1980. Fil-fatt, f'dan l-aħħar każ l-applikazzjoni ta' l-*interessi tkun permissibbli*, imma sal-punt biss fejn hija ma teċċedix dik meħtieġa biex ikun hemm kumpens xieraq għat-telf tas-setgħa ta' xiri.

28 — Minn dan l-aspett il-formulazzjoni tar-regoli ta' l-1997 dwar ir-regolarizzazzjoni ma tidherx li hija għal kollox ċara: fil-fatt fil-każ tat-tielet subparagrafu ta' l-Artikolu 16B(3) tad-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969, kif emendat bid-Digriet Irjali tal-25 ta' Gunju 1997, intużat il-formulazzjoni ta' assonanza newtrali "interessi semplici" (bil-Franċiż: "intérêt simple"). Kif innotat gustament il-Kummissjoni waqt is-seduta, l-istess rata ta' *interessi tiġi mmissra iktar tard fil-paragrafu 6 ta' dik id-dispożizzjoni bħala "interessi għad-dewmien" (bil-Franċiż "intérêt de retard")*.

44. Għaldaqstant il-konklużjoni parzjali hija din:

Legiżlazzjoni nazzjonali li biha kategorija ta' persuni ta' sess partikolari oriġinarjament iddiskriminata tithalla tgawdi minn skema ta' pensjoni iktar favorevoli li tkun applikabbli għall-istess kategorija tas-sess l-ieħor, ma tmurx kontra d-Direttiva 79/7 minhabba l-fatt biss li hija titlob lill-persuni ikkonċernati, fil-kuntest ta' regolarizzazzjoni,

— biex iħallu kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni

u

— biex iħallu lil dawn ta' l-aħħar, sal-punt fejn l-interessi ma jkunux jirrappreżentaw interessi għad-dewmien u l-applikazzjoni ta' l-interessi ma tkunx teċċedi dik meħtieġa biex ikun hemm kumpens xieraq għat-telf tas-setgħa ta' xiri.

2. Il-ħtieġa ta' implementazzjoni effettiva tad-dritt għat-tattament ugwali

45. Minkejja li essenzjalment il-ħtieġa ta' regolarizzazzjoni ma tistax tiġi kkritikata

mill-aspett tat-tattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa, jonqos jiġi ċċarat jekk legiżlazzjoni bħal dik Belġjana, li hija marbuta ma' piżijiet finanzjarji kunsiderevoli għall-persuni kkonċernati, tistax tiġi applikata skond il-prinċipju tat-tattament ugwali fid-dawl tad-Direttiva 79/7.

46. Skond il-*prinċipju ta' effettività*²⁹ r-regoli rilevanti tad-dritt nazzjonali ma jstgħux ikunu tali li prattikament jagħmlu impossibbli jew diffiċli żżejjed ir-realizzazzjoni tad-dritt tal-persuni kkonċernati għat-tattament ugwali. Madankollu, il-marġni ta' evalwazzjoni li jiddisponu minnha l-Istati Membri fil-qasam tal-politika soċjali ma jistax ikollha bħala effett li tneħhi kull sinjifikat mill-implementazzjoni tal-prinċipju ta' dritt fundamentali tad-dritt Komunitarju, bħal dak tat-tattament ugwali³⁰.

47. It-tliet rikorrenti fil-kawzi principali indikaw mingħajr ma ġew kontradetti li l-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni, li suppost kellhom iħallu b'mod retroattiv fil-forma ta' pagament f'daqqa, barra l-interessi,

29 — Fuq il-prinċipju ta' effettività b'mod generali ara, fost oħrajn, is-sentenzi tas-16 ta' Mejju 2000, Preston (C-78/98, Gabra p. I-3201, b'mod partikolari l-punt 31), u ta' l-4 ta' Lulju 2006, Adeneler *et* (C-212/04, Gabra p. I-6057, punt 95).

30 — Sentenzi tad-9 ta' Frar 1999, Seymour-Smith u Perez (C-167/97, Gabra p. I-623, punt 75), u Kutz-Bauer (iċċitata fin-nota ta' qiegħ il-paġna 25, punt 57); f'dan l-istess sens, is-sentenza tal-11 ta' Jannar 2007, ITC (C-208/05, Gabra p. I-181, punt 40).

kienu jammontaw għal iktar minn EUR 60 000³¹, u l-interessi wahidhom, li jammontaw għal iktar minn EUR 40 000, jirrappreżentaw l-ikbar parti ta' dan l-ammont.

48. Jidher ċar li l-ħtieġa ta' pagament f'daqqa ta' dan il-kobor jagħmilha Prattikament impossibbli jew fi kwalunkwe każ diffiċli ħafna li ssir regolarizzazzjoni u li għalhekk il-persuni kkonċernati jkunu jistgħu jinvokaw il-benefiċċji ta' l-iskema speċjali applikabbli għall-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni civili.

49. F'dan il-kuntest huwa xieraq li jingħad, b'mod partikolari, li l-partijiet ikkonċernati m'għadhomx fl-impjeg u li l-pensjonijiet ta' l-anzjanità tagħhom, skond id-deċiżjonijiet dwar ir-rikonoxximent tagħhom adottati mill-ONP, ivarjaw bejn l-EUR 13 311 u l-EUR 16 929 fis-sena, li jikkorrispondu għal pensjoni ta' inqas minn EUR 1 500 fix-xahar. Għalhekk, il-pagament f'daqqa li jrid jithallas bil-quddiem ikun jirrappreżenta multiplu tal-pensjoni annwali tal-partijiet ikkonċernati u l-istess hlas retroattiv *mingħajr interessi* ta' kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni jkun jikkorrispondi, bħala pagament f'daqqa ta' madwar EUR 20 000, għal ammont konsiderevolment iktar għoli minn pensjoni annwali.

31 — Il-pagament f'daqqa, inklużi l-interessi, li jirreferi għall-perijodu kollu ta' bejn l-1 ta' Jannar 1964 u l-31 ta' Diċembru 1980 ammonta għal iktar minn EUR 63,000 (kwantifikazzjonijiet ta' l-ONP għad-19 ta' Novembru 1997, ippreżentati mir-rikorrenti, fir-rigward ta' żewġ każi identiċi).

50. Konsegwentement il-partijiet ikkonċernati, sabiex tkun tista' ssir regolarizzazzjoni, ikunu jridu jduru b'mod sinjifikattiv għat-faddil personali tagħhom u x'aktarx anki jiddeju. Jidher ċar li, fir-rigward tar-rikorrenti, li m'għadhomx involuti f'ebda impjeg bi qligh, dan ma jkunx jagħmel sens ekonomiku. Fid-dubju, il-partijiet ikkonċernati x'aktarx jirrinunzjaw għal regolarizzazzjoni minhabba l-fatt li l-ispejjeż finanzjarji marbutin magħha jkunu sproporzjonati meta titqies iż-żieda fil-pensjoni ta' madwar EUR 2 500 fis-sena (EUR 208 fix-xahar)³².

51. Għalhekk ir-rikorrenti, fil-kawzi prinċipali, għustament isostnu li skema ta' regolarizzazzjoni bħal dik Belġjana, mhijiex kompatibbli mal-prinċipju ta' effettività u fil-verità twassal biex titkompla d-diskriminazzjoni li l-istess persuni jkunu qed isofru minnha.

52. Bl-għan li ma tiġix imfixkla l-implementazzjoni b'suċċess tad-dritt għat-trattament ugwali, il-partijiet ikkonċernati kellhom jinġhataw l-opportunità li jhallsu l-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni tagħhom u l-interessi eventwali relatati mhux fil-forma ta'

32 — Fuq il-bażi tal-fatti li ma ġewx miċhuda tar-rikorrenti fil-kawzi prinċipali.

pagament f'daqqa imma permezz ta' hlas bin-nifs³³. Is-sospensjoni ta' pagament ta' l-ammont residwu korrispondenti tghin b'mod deċiżiv sabiex il-piż ekonomiku għall-partijiet ikkonċernati jkun wieħed sostenibbli.

53. Tali mudell ta' pagamenti minn żmien għal żmien, bl-ebda mod ma jkun ifisser trattament illeġittimu iktar favorevoli għall-*ex* air hostesses fuq il-kollegi tagħhom irġiel³⁴, imma anzi jgħin sabiex jiġu mqabbla l-piżijiet tal-kontribuzzjonijiet rispettivi, skond il-prinċipju tat-trattament ugwali³⁵. Minbarra dan, f'dak iż-żmien l-istewards kienu ntalbu jhallsu l-kontribuzzjonijiet tal-pensjoni mhux f'somma waħda imma fuq perijodu ta' snin, saħansitra għexieren ta' snin, f'pagamenti bin-nifs, li minbarra dan kienu suġġetti għat-tnaqqis fiskali³⁶.

33 — Nosserva addizzjonalment li tali mudell ta' pagamenti minn żmien għal żmien kien diġà previst fl-iskema ta' regolarizzazzjoni ta' l-1997, għalkemm dak iż-żmien kien limitat għal dawk il-każijiet li fihom il-persuni kkonċernati ma kienu għadhom jirċievu ebda pensjoni (it-tielet subparagrafu ta' l-Artikolu 16B(6) tad-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969 kif emendat mid-Digriet Irjali tal-25 ta' Gunju 1997).

34 — F'dan ir-rigward, erġa' ara iktar 'il fuq, il-punti 31 u 34 ta' dawn il-konkluzjonijiet.

35 — F'dan il-kuntest tajjeb li wieħed jiftakar għal darb'ohra li, skond il-prinċipju tat-trattament ugwali, l-impjegati ddiskriminati jridu jitpoġġew fl-istess sitwazzjoni bhal dik ta' l-impjegati tas-sess l-iehor (sentenza Fisser, iċċitata fin-nota ta' qiegħ il-paġna 24, punt 35).

36 — Waqt il-proċedura quddiem il-Qorti tal-Gustizzja ma kienu possibbli li jiġi ċċarat jekk u safejn il-kontribuzzjonijiet għar-regolarizzazzjoni u l-interessi, li ġew ikkonstatati fil-kuntest tal-proċedura ta' regolarizzazzjoni, kinux suġġetti għat-tnaqqis fiskali. Kien x'kien, ebda tnaqqis fiskali ma kien iwassal biex il-persuni kkonċernati llum igawdu minn xi vantaġġ apprezzabbli fid-dhul baxx tal-pensjoni tagħhom.

54. L-ammont tal-hlas bin-nifs irid dejjem jiġi kkalkulat billi jitqiesu ċ-ċirkustanzi kollha tal-każ speċifiku. Jista' jservi bhala punt tat-tluq, f'dan il-każ, l-argument li l-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni kif ukoll l-interessi eventwali relatati kellhom jithallsu kollha waqt il-perijodu previst li fih il-persuni kkonċernati kienu qed jirċievu l-pensjoni ta' l-anzjanità.

55. Minbarra dan, bl-għan li jiġi ssodisfat il-prinċipju ta' effettività, l-ammont tal-piż kumplessiv ta' kull xahar li jrid jithallas mill-partijiet ikkonċernati jrid ikun limitat b'mod li r-regolarizzazzjoni tagħhom tkun xorta tista' tagħtihom vantaġġ tajjeb minkejja l-hlas tal-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni u ta' l-interessi eventwali li jkun irid isir. Għalhekk il-hlasijiet parzjali ta' kontribuzzjoni u l-interessi relatati ma jistgħux jikkancelaw għal kollox iż-żidiet ta' kull xahar tal-pensjoni li *ex* air hostess għandha d-dritt tistenna jekk hija tinvoka l-iskema speċjali. Ngħidu ahna, ikun xieraq li jiġu miżmuma madwar nofs iż-żidiet fil-pensjoni bhala hlas parzjali u li n-nofs l-iehor jiġi effettivament imhallas lill-persuni rtirati³⁷.

56. Huwa minnu li l-partijiet ikkonċernati, bl-applikazzjoni ta' tali sistema ta' pagamenti parzjali ta' ammont limitat, jistgħu jgawdu anki qabel minn żieda fil-pensjoni, li għaliha

37 — Jekk l-applikazzjoni ta' l-iskema speċifika għall-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni ċivili fil-każ ta' *ex* air hostesses tirrizulta f'żieda kull xahar ta' EUR 200 meta mqabbla ma' pensjoni ta' l-anzjanità kkalkulata skond skema ta' impjegati normali, ikun għalhekk xieraq li l-persuni kkonċernati jithallsu madwar EUR 100 u l-EUR 100 l-oħra jinzammu bhala hlas parzjali għall-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni.

ma jkunux għadhom hallsu l-kontribuzzjonijiet kollha mehtieġa fuq bażi attwarjali; lanqas ma jista` jiġi eskluż li l-persuni kkonċernati ma jkunux f`qagħda li jhallsu t-total tal-kontribuzzjonijiet ta` regolarizzazzjoni waqt il-perijodu li fih ikunu qed jirċievu l-pensjoni tagħhom³⁸. Bla dubju dan jista` jimplika li l-iskema statutorja ta` rtirar fiha piżijiet finanzjarji supplementari.

57. Madankollu, l-Istat Membru li fil-leġizzazzjoni tiegħu jkunu jinsabu l-għeruf tal-kawża reali ta` diskriminazzjoni bbażata fuq is-sess u l-entità konnessa ta` l-assigurazzjoni statutorja ta` l-anzjanità, huwa wkoll obbligat li jkopri l-piżijiet finanzjarji eventwali li jirriżultaw mill-implementazzjoni effettiva tal-prinċipju tat-trattament ugwali. Kunsiderazzjonijiet baġitarji biss ma jistgħux jiġġustifikaw diskriminazzjoni bbażata fuq is-sess³⁹; wisq inqas ma jistgħu jiġu invokati sussegwentement, meta tkun trid tiġi eliminata diskriminazzjoni li tkun saret fil-passat.

58. Barra minn hekk, f`dan il-każ, la l-gvern Belġjan⁴⁰ u lanqas l-ONP ma ressqu ele-

menti konkreti li minnhom jirriżulta li l-ghoti lill-*ex* air hostesses tal-benefiċċji konnessi ma` l-iskema tal-pensjonijiet ta` l-ekwipaġġ ta` l-ajru ta` l-avjazzjoni ċivili, anki qabel il-hlas kollu tal-kontribuzzjonijiet ta` regolarizzazzjoni flimkien ma` l-interessi eventwali, jista` jwassal għal riskju ta` dizordni serju fl-ekwilibriju finanzjarju ta` l-iskema statutorja tal-pensjonijiet⁴¹.

59. Fi kwalunkwe każ, meta l-leġizlatur Belġjan kien qed jiddeciedi dwar skema ta` regolarizzazzjoni, ma jidhirx li haseb f`regolarizzazzjoni għall-*ex* air hostesses li tkun newtrali mil-lat tal-politika fiskali. Minbarra dan, l-iskema ta` regolarizzazzjoni ta` l-1997 tipprovi li huma dovuti biss *il-kontribuzzjonijiet ta` l-impjegati* għas-snin ta` affiljazzjoni ta` bejn l-1964 u l-1980, filwaqt li min iħaddem huwa eskluż milli jhallas b`mod retroattiv *il-kontribuzzjonijiet* li huwa dovut iħallas għall-assigurazzjoni ta` l-anzjanità⁴².

60. Għalhekk il-konklużjoni parzjali trid tkun li:

Leġizlazzjoni nazzjonali li biha kategorija ta` persuni ta` sess partikolari oriġinarjament

38 — L-obbligu li jsiru pagamenti retroattivi tal-kontribuzzjonijiet ta` regolarizzazzjoni jrid jispicċa talanqas mal-mewt tal-parti kkonċernata, b`mod li l-eredi ma jibqgħux iġorru l-piż tal-konsegwenzi ekonomiċi tad-diskriminazzjoni li jkunu sofwew l-*ex* air hostesses.

39 — Ġurisprudenza stabbilita. Ara, per eżempju, is-sentenzi ta` l-24 ta` Frar 1994, *Roks et* (C-343/92, Gabra p. l-571, punti 35 u 36), tas-6 ta` April 2000, *Jørgensen* (C-226/98, Gabra p. l-2447, punt 39), tat-23 ta` Ottubru 2003, *Schönheit u Becker* (C-4/02 u C-5/02, Gabra p. l-12575, punt 85), u *Kutz-Bauer* (iċċitata fin-nota ta` qiegh il-paġna 22, punti 59 u 60).

40 — Il-Gvern Belġjan ma interveniex fil-proċedura quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja.

41 — Għal dak li jirrigwarda din il-ġustifikazzjoni eventwali, ara — fil-qasam simili tal-libertajiet fundamentali — b`mod partikolari s-sentenzi tat-28 ta` April 1998, *Kohl* (C-158/96, Gabra p. l-1931, punt 41) u l-TC (iċċitata fin-nota ta` qiegh il-paġna 30, punt 43).

42 — L-Artikolu 16B(2) u (3) tad-Digriet Irjali tat-3 ta` Novembru 1969 kif emendat mid-Digriet Irjali tal-25 ta` Ġunju 1997.

iddiskriminati tithalla tgawdi minn skema ta' pensjoni iktar favorevoli li tkun applikabbli għall-kategorija tas-sess l-iehor, tmur kontra d-Direttiva 79/7 jekk hija titlob lill-persuni kkonċernati jgħorru piżijiet finanzjarji fil-forma ta' pagament f'daqqa daqshekk għoli li jkun prattikament impossibbli jew diffiċli hafna biex issirilhom regolarizzazzjoni. Jekk ikun il-każ, irid jithalla jsir hlas bin-nifs, li l-ammont tiegħu jrid jiġi kkalkulat b'mod li r-regolarizzazzjoni tkun tista' xorta wahda tipprovi benefiċċju apprezzabbli lill-persuni kkonċernati minkejja l-pagament li jrid isir tal-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni u ta' l-interessi eventwali.

C — Osservazzjonijiet finali

1. Fuq id-data inizjali tar-regolarizzazzjoni

61. Waqt is-smigh quddiem il-Qorti tal-Gustizzja gie osservat ukoll li skond il-liġi Belgjana ta' l-1997, ir-regolarizzazzjoni eventwali tipproduci effett *eskluzivament fil-futur* b'mod li l-partijiet ikkonċernati jkunu jistgħu jistennew zieda fil-pensjoni fil-perijodu biss *li jiġi wara* l-prezentazzjoni ta' talba għal regolarizzazzjoni⁴³.

43 — Kif gie kkonfermat ukoll mill-ONP waqt is-seduta, dan jirriżulta mit-tieni subparagrafu ta' l-Artikolu 16B(9)(b) tad-Digriet Irjali tat-3 ta' Novembru 1969 kif emendat bid-Digriet Irjali tal-25 ta' Gunju 1997.

62. Essenzjalment, id-definizzjoni ta' restrizzjonijiet hija kompatibbli mad-dritt Komunitarju sakemm ikunu rispettati l-prinċipji ta' ekwivalenza u ta' effettività. B'dan il-mod, il-Qorti tal-Gustizzja ddecidiet, per eżempju, li l-Istati Membri setgħu fir-rispett ta' dawk il-prinċipji, jintroduċu termini ta' dekadenza għall-eżerċizzju ta' l-azzjoni⁴⁴.

63. F'dan is-sens għandu jkun possibbli li zieda fil-pensjoni, mitluba skond id-dritt Komunitarju favur membri ta' kategorija ta' persuni oriġinarjament iddiskriminati, tkun tista' ssir biss mill-mument tal-prezentazzjoni tat-talba relattiva u biss għall-futur. Minn dan johrog ċar li anki fuq il-baži tad-dritt nazżjonali l-korrezzjoni ta' zbalji eventwali fil-kalkolu tad-drittijiet tal-pensjoni tkun applikata esklużivament fil-futur (il-prinċipju ta' ekwivalenza)⁴⁵.

64. Madankollu, f'dan ir-rigward irid jitqies li zieda fil-pensjoni li tingħata biss għall-futur ma tistax tkun teħtieġ kontribuzzjonijiet ta' regularizzazzjoni daqs zjieda li tkun trid tithallas sussegwentement lill-persuni kkonċernati b'effett retroattiv. Il-prinċipju tat-trattament ugwali jitlob li jitnaqqsu l-kontribuzzjonijiet ta' regularizzazzjoni bl-għan li

44 — Ara, per eżempju, is-sentenzi tas-16 ta' Dicembru 1976, Rewe (33/76, Gabra p. 1989, punt 5); tal-15 ta' Settembru 1998, Edis (C-231/96, Gabra p. 1-4951, punti 20 u 35) u tas-17 ta' Gunju 2004, Recheio - Cash & Carry (C-30/02, Gabra p. 1-6051, punt 18).

45 — Għandu jiġi esplorat, per eżempju, kalkolu għid ta' drittijiet tas-sigurtà soċjali bl-għan li jittiehdu f'kunsiderazzjoni b'mod xieraq perijodi fissi ta' formazzjoni jew ta' edukazzjoni tat-tfal tal-persuni assigurati.

jigi kkunsidrat, fuq bażi attwarjali, il-fatt li l-partijiet ikkonċernati ma jkunux se jirċievu l-pensjoni l-iktar għolja meta jilhqg l-età tal-pensjoni imma esklużivament fil-mument, ħafna wara, meta ssir it-talba għal regolarizzazzjoni.

65. Għalhekk jekk il-qorti tar-rinviju kellha tasal għall-konkluzjoni li regolarizzazzjoni tar-rikorrenti fit-tliet kawżi prinċipali tipproduci effetti għall-futur biss, u li hija meħtieġa wkoll talba separata, ikun jeħtieġ, konsegwentement, li jitnaqqsulhom il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni u ta' l-interessi eventwali relattivi li jridu jhallsu. Jekk, minnaħa l-oħra, il-qorti tar-rinviju kellha tasal għall-konkluzjoni li r-rikorsi pprezentati mir-rikorrenti fit-tliet kawżi prinċipali kontra d-deċiżjonijiet dwar il-pensjonijiet tagħhom fihom diġà, b'mod implicitu, talba għal regolarizzazzjoni, għandha tingħatalhom il-pensjoni l-iktar għolja b'effett retroattiv ukoll. Jekk ikun il-każ, l-ONP ikun jista' jikkumpensa, kemm-il darba sseħħ din it-tieni ipoteżi, il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni dovuti u l-interessi eventwali biż-żidiet tal-pensjoni li jridu jithallsu b'mod retroattiv meta tintlaħaq l-età tal-pensjoni.

2. Dwar il-preskrizzjoni fuq djun fir-rigward ta' kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali u l-interessi

66. Fit-talba tagħha għal deċiżjoni preliminari l-qorti tar-rinviju ssostni b'mod parti-

kolari li teżisti preskrizzjoni ta' djun eventwali fir-rigward ta' kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali u l-interessi attribwibbli llum lill-istewards b'referenza għall-perijodu bejn l-1964 u l-1980.

67. Madankollu, dan il-fatt minnu nnifsu ma jeskludix il-possibbiltà li l-air hostesses jintalbu jhallsu kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni u l-interessi eventwali kemm-il darba dawn ta' l-aħħar, permezz ta' regolarizzazzjoni, ikollhom il-ħsieb jitolbu l-benefiċċji ta' l-iskema speċjali ta' l-ekwipaġġ ta' l-ajru ta' l-avjazzjoni ċivili.

68. Inkwantu għall-preskrizzjoni, fir-rigward tal-perijodu bejn l-1964 u l-1980 il-benefiċċji kontributorji eventwali ta' l-istewards ma jistgħux jitqabblu mal-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni li jridu jithallsu mill-air hostesses kemm-il darba jagħmlu talba għal regolarizzazzjoni. Id-djun fir-rigward ta' kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali ma oriġinawx fl-istess hin u għal din ir-raġuni lanqas m'għandhom jitqiesu preskritti fl-istess hin. Pjuttost, jikkostitwixxi konsegwenza innata fin-natura stess tas-sitwazzjoni l-fatt li d-djun marbutin mal-kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali u l-interessi, li jkunu ġew stabbiliti qabel, iridu bl-istess mod jiġu preskritti qabel dawk li jkunu ġew stabbiliti f'xi hin wara talba għal regolarizzazzjoni mill-persuna kkonċernata.

69. Kemm-il darba jiġu meqjusa bħala preskritti mill-bidu nett il-kontribuzzjonijiet

ta' regolarizzazzjoni u l-interessi relatati li jridu jithallsu mill-*ex* air hostesses, il-prinċipju ta' regolarizzazzjoni jkun minghajr sinjifikat u, fil-fatt, ikun ifisser trattament favorevoli ta' l-air hostesses meta mqabbel mat-trattament ta' l-istewards. Minbarra dan, rizultat bħal dan ma jkunx jaqbel mal-prinċipju tat-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa. Kif diġà ġie osservat⁴⁶, il-membri tal-kategorija tal-persuni li s'issa ġew iddiskriminati ma jistgħux ma jhallsux il-pagament li jmiss tal-kontribuzzjonijiet tal-pensjoni tagħhom b'referenza għall-perijodu msemmi bl-invokazzjoni tal-prinċipju tat-trattament ugwali.

70. Madankollu, huwa naturali li *mill-mument li jkunu oriġinaw* il-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni (li għandhom jithallsu kull xahar) ta' l-air hostesses u l-interessi relattivi, iridu jiġu applikati, għall-air hostesses, kundizzjonijiet ta' preskrizzjoni bħal dawk previsti għall-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni u l-interessi li kienu marbutin iħallsu, f'dak iż-żmien, l-istewards għas-snin ta' assigurazzjoni bejn l-1964 u l-1980.

3. Fuq l-eventwali limitazzjoni fiż-żmien ta' l-effetti tas-sentenza

71. F'certi każi li jirrigwardaw it-trattament ugwali ta' l-irġiel u n-nisa, il-Qorti tal-

Ġustizzja llimitat fiż-żmien l-effetti tas-sentenzi tagħha billi invokat il-prinċipju taċ-*certezza tad-dritt*⁴⁷.

72. Abbażi ta' ġurisprudenza stabbilita, limitazzjoni bħal din hija possibbli biss f'każijiet għal kollox eċċezzjonali⁴⁸, jiġifieri taht żewġ kundizzjonijiet.⁴⁹ L-ewwel nett, irid ikun hemm riskju ta' riperkussjonijiet ekonomiċi gravi partikolarment minħabba n-numru kbir ta' relazzjonijiet ġuridici stabbiliti f'bona fede abbażi tal-leġiżlazzjoni kkunsidrata bħala validament fis-seħh. It-tieni nett, l-individwi u l-awtoritajiet nazzjonali jridu jkunu ġew indotti sabiex jaġixxu b'mod li ma kienx konformi mal-leġiżlazzjoni Komunitarja minħabba incertezza oġġettiva u kbira fir-rigward ta' l-iskop tad-dispożizzjonijiet Komunitarji, incertezza li għaliha kkontribwixxa wkoll l-aġir ta' Stati Membri oħra jew tal-Kummissjoni.

73. Fi kwalunke każ, f'din il-kawża l-ewwel kundizzjoni ma ġietx issodisfata Kif ġie rrilevat iktar 'il fuq, la l-Gvern Belġjan u lanqas l-ONP ma ressu elementi konkreti li minnhom jirriżulta li bis-soluzzjoni kkunsidrata jista' jkun hemm il-biża ta' riperkuss-

47 — Ara, b'mod partikolari, is-sentenzi Defrenne II (iċċitata finnota ta' qiegħ il-paġna 2, punti 69 sa 75, speċifikament punt 74) u tas-17 ta' Mejju 1990, Barber (C-262/88, Gabra p. l-1889, punti 40-45, b'mod partikolari l-punt 44).

48 — Sentenzi tal-15 ta' Marzu 2005, Bidar (C-209/03, Gabra p. l-2119, punt 67), tas-27 ta' April 2006, Richards (C-433/04, Gabra p. l-3585, punt 40), u tas-6 ta' Marzu 2007, Meilicke et (C-292/04, Gabra p. l-1835, punt 35).

49 — Sentenzi Bidar (punt 69) u Richards (punt 42), iċċitati finnota ta' qiegħ il-paġna 48.

46 — Ara, iktar 'il fuq, il-punti 33 u 34 ta' dawn il-konkluzjonijiet.

jonijiet ekonomiċi serji, bħal, per eżempju, ir-riskju ta' diżordni serju fl-ekwilibriju finanzjarju ta' l-iskema statutorja ta' l-irtirar.

74. Konsegwentement, f'dan il-każ il-Qorti tal-Gustizzja m'għandhiex għalfejn tillimita l-effettività fiż-żmien tas-sentenza tagħha.

VI — Konkluzjoni

75. Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet kollha preċedenti, nissuġġerixxi lill-Qorti tal-Gustizzja li twieġeb għad-domandi magħmula mill-Cour du travail ta' Brussell b'dan il-mod:

“1) leġislazzjoni nazzjonali li biha kategorija ta' persuni ta' sess partikolari oriġinarjament iddiskriminati tithalla tgawdi minn skema ta' pensjoni iktar favorevoli li tkun applikabbli għall-kategorija tas-sess l-iehor, ma tmurx kontra d-Direttiva tal-Kunsill 79/7/KEE, tad-19 ta' Diċembru 1978, dwar l-implementazzjoni progressiva tal-prinċipju tat-trattament ugwali ta' l-irgiel u n-nisa fi kwistjonijiet ta' sigurtà soċjali, minhabba l-fatt biss li hija titlob lill-persuni kkonċernati, fil-kuntest ta' regolarizzazzjoni:

— biex iħallsu kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni

— biex iħallsu lil dawn ta' l-aħħar, sal-punt fejn l-interessi ma jkunux jirrapreżentaw interessi għad-dewmien u l-applikazzjoni ta' l-interessi ma tkunx teċċedi dik meħtieġa biex ikun hemm kumpens xieraq għat-telf tas-setgħa ta' xiri.

- 2) Izda min-naħa l-oħra tali leġiżlazzjoni tmur kontra d-Direttiva 79/7 jekk hija titlob lill-persuni kkonċernati jgħorru piżijiet finanzjarji fil-forma ta' pagament f'daqqa daqshekk għoli li jkun prattikament impossibbli jew diffiċli ħafna biex issirilhom regolarizzazzjoni. Jekk ikun il-każ, irid jithalla jsir ħlas bin-nifs, li l-ammont tiegħu jrid jiġi kkalkulat b'mod li r-regolarizzazzjoni tkun tista' xorta waħda tipprovdi benefiċċju apprezzabbli lill-persuni kkonċernati minkejja l-pagament li jrid isir tal-kontribuzzjonijiet ta' regolarizzazzjoni u ta' l-interessi eventwali.”